

УДК.657

Дорош О.Б., аспірантка

ННЦ ” Інститут аграрної економіки“ УААН

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ФІНАНСОВИХ ВИТРАТ НА КРЕДИТ

© *Дорош О.Б.*

У статті розглядається поняття фінансових витрат на кредит та проводиться порівняльний аналіз їх обліку за національними та міжнародними стандартами обліку.

Ключові слова: фінансові витрати; витрати на позики; кредит; відсотки.

The article describes the essence of financial expense on credit and comparative analysis of their accounting for national and international accounting standards.

Key words: financial expense; expense on loan; credit; percentages.

В статье рассматривается понятие финансовых затрат на кредит и проводится сравнительный анализ их учета в соответствии с национальными и международными стандартами учета.

Ключевые слова: финансовые затраты; затраты на займы; кредит; проценты.

Актуальність. У своїй діяльності підприємства не можуть задовольнятися лише власним капіталом, оскільки його не вистачає, і виникає потреба у позиковому капіталі. Одним із джерел залучення додаткового капіталу можуть виступати кредити і позики.

З економічного погляду кредит — це форма позичкового капіталу (в грошовій або товарній формі), що надається на умовах повернення і зумовлює виникнення кредитних відносин між тим, хто надає кредит, і тим, хто його отримує.

Виникнення і функціонування кредиту пов'язане з необхідністю забезпечення безперервного процесу відтворення, з тимчасовим вивільненням коштів у одних підприємствах і появою потреби в них у інших [1, 106].

Постановка проблеми. З розвитком ринкової економіки ускладнюються внутрішньогосподарські та зовнішні зв'язки підприємства, зростають потоки економічної і іншої інформації, яка має бути ефективно оброблена та перетворена в інформацію, корисну для обґрунтування та прийняття рішень оперативного, тактичного,

стратегічного порядку. Переважну частину інформації, особливо для прийняття оперативних та тактичних рішень, надає система бухгалтерського обліку. Від того, як організовано бухгалтерський облік на підприємстві, як він виконує свої облікові, контрольні та аналітичні функції, значною мірою залежить рівень прийнятих управлінських рішень, у тому числі і щодо запозичень коштів.

Теоретичному висвітленню економічної природи, місця та ролі позик і кредитів в господарській діяльності підприємства, питанням їх обліку та аудиту присвятили праці такі економісти-науковці, як Сопко В.В., Голов С.Ф., Бутинець Ф.Ф., Кірейцев Г.Г., Лучко М.Р., Петрук О.М., Чумаченко М.Г. та інші.

У сучасних умовах в Україні продовжується реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів. Основною задачею цієї реформи є розробка й впровадження нових положень (стандартів) бухгалтерського обліку, заснованих на нормах міжнародних стандартів з урахуванням особливостей економічного розвитку та розвитку системи бухгалтерського обліку в Україні. У зв'язку з затвердженням П(С)БО 31 «Фінансові витрати», яким визначається склад фінансових витрат, методичні підходи їх обліку, капіталізації та відображення у фінансовій звітності, потребують подальшої розробки питання обліку та оцінки витрат на кредити, які належать до фінансової діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кредит — це позичка в грошовій або товарній формі, що надається банком чи юридичною або фізичною особою (кредитором) іншій особі (позичальникові) на умовах терміновості, повернення, платності, цільового характеру і забезпечення. Кредит є одночасно як формою вияву кредитних відносин між тим, хто надає кредит, і тим, хто його отримує, так і формою позичкового капіталу (в грошовій або товарній формі). За користування кредитом позичальники сплачують відсоток, суму якого включають до витрат фінансової діяльності підприємства. У податковому обліку витрати підприємства на сплату відсотків за користування кредитними ресурсами відносять до складу валових витрат підприємства, внаслідок чого зменшується сума об'єкта оподаткування податку на прибуток. [3,с.201]

Об'єктами довгострокового та середньострокового кредитування є капітальні вкладення, пов'язані з реконструкцією

підприємства, його технічним переозброєнням, впровадженням нової техніки, удосконаленням технології виробництва. Підприємства отримують такі кредити, якщо відчувають брак власних коштів, призначених на ці цілі, а саме: прибутку та амортизаційних відрахувань [3,с.203].

Підприємства залучають кредитні ресурси для того, щоб поповнити обігові кошти, необхідні для фінансування своєї поточної діяльності (збільшення виробничих запасів, обсягів незавершеного виробництва, витрат майбутніх періодів), а також для реалізації інвестиційних проектів. Визначаючи обсяги кредитування, зіставляють потребу підприємства у фінансових ресурсах (як загалом, так і за окремими напрямками його діяльності) із сумою наявних фінансових ресурсів підприємства.

При визначенні потреби підприємства в кредиті необхідно робити розрахунки його окупності. Залучення кредиту вимагає значних коштів на сплату процентів, тому необхідно враховувати повернення кредиту разом із процентами. Якщо придбані з допомогою залученого кредиту активи не принесуть економічних вигод, які перевищують суму кредиту і сплачених відсотків за нього, то залучення кредитів є економічно не вигідним і збитковим. Так не тільки не зміцнюється фінансовий стан підприємства, а навпаки – погіршується [4,с.155].

За формою кредитування кредити бувають товарні та грошові. Товарний кредит — це форма комерційного кредиту, за якої кредитор передає товар позичальникові за угодою, що передбачає відтермінування на певний час кінцевого розрахунку, та під відсотки. Об'єктом грошового кредиту є кошти в національній чи іноземній валюті [5,с.120].

Банківський кредит — це основна форма кредиту, за якої банк надає клієнтові у тимчасове використання частину власного або залученого капіталу на умовах повернення зі сплатою банківських відсотків. Банківське кредитування підприємств здійснюють на підставі таких принципів як терміновість, повернення, забезпечення, платність, цільове використання.

Методологічні вимоги до формування в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації про зобов'язання, а також принципи інформації про зобов'язання у фінансовій звітності визначає П(С)БО №11 «Зобов'язання». Відповідно до нього,

зобов'язання - це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в себе економічні вигоди».

Виклад основного матеріалу. З метою бухгалтерського обліку зобов'язання підприємства відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання» поділяються, зокрема, на довгострокові та поточні. Поточними згідно з П(С)БО 2 «Баланс» слід вважати зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства (протягом відрізка часу між купівлею запасів для здійснення діяльності та одержанням коштів від реалізації виготовленої з них продукції, товарів або послуг) або мають бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу. Зобов'язання, які не є поточними, належать до довгострокових.

Отже, кредити банку, отримані підприємством, термін повернення яких перевищує 12 календарних місяців або один операційний цикл підприємства, якщо останній більше 12 місяців (такі кредити можуть залучатися підприємством для придбання обладнання, оплати значних витрат, фінансування капітальних вкладень), належать до його довгострокових зобов'язань. Якщо термін повернення кредиту менше 12 місяців або одного операційного циклу, якщо останній перевищує 12 місяців (такі кредити надаються для забезпечення тимчасових фінансових потреб підприємства, що виникають у зв'язку з браком коштів для покриття витрат виробництва і обігу), то заборгованість за таким кредитом належить до поточних зобов'язань.

Згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання» довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Під теперішньою вартістю розуміється дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), котра, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності підприємства.

Поточні ж зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення. Під сумою погашення згідно з П(С)БО 11 слід розуміти недисконтовану суму грошових коштів або їх еквівалентів, котру, як очікується, буде сплачено для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності підприємства.

Визначення теперішньої вартості залежить від умов і виду зобов'язання. За теперішньою вартістю відображаються довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки: суми довгострокових кредитів; облігаційних позик; довгострокових відсоткових векселів; платежів за довгостроковою орендою; позик небанківських фінансово-кредитних установ.

Економічна сутність дисконтування полягає в припущенні, що сума коштів, яка буде отримана (витрачена) підприємством в майбутньому, менше суми коштів, отриманих (витрачених) підприємством сьогодні. Саме припущення про знецінення грошей з плином часу покладене в основу дисконтування. Різниця виникає за рахунок можливості отримання економічної вигоди від грошових коштів, які є в наявності в теперішній час (наприклад, шляхом відкриття банківського депозиту), в той час коли гроші, отримані в майбутньому, почнуть приносити економічні вигоди тільки після їх фактичного отримання.

Терміни «майбутня вартість» та «теперішня вартість» означають одну й ту ж фактичну суму коштів, що по-різному оцінюються для цілей фінансової звітності у зв'язку з різницею в часі отримання (сплати) цих коштів. При цьому немає значення до якого моменту – нинішнього чи майбутнього – будуть приводитися грошові суми.

Такий підхід дає можливість показати інвестору (або управлінському персоналу підприємства) реальну вартість довгострокових зобов'язань на момент прийняття управлінських рішень чи інвестування.

Щодо витрат на кредит, то необхідно визначитися з тим, що розуміється під витратами на кредит. Відповідно до МСБО 23 «Витрати на позики» витрати на позики - це витрати на сплату відсотків за банківським овердрафтом, короткостроковими і довгостроковими позиками та інші витрати, понесені підприємством у зв'язку із запозиченням коштів. До інших витрат МСБО 23 відносять:

- амортизацію знижок чи премій, пов'язаних із позиками;
- амортизацію другорядних витрат, пов'язаних з отриманням позик;
- фінансові витрати, пов'язані з фінансовою орендою і визнані згідно з МСБО 17 "Оренда";
- курсові різниці, які виникають унаслідок отримання позик в

іноземній валюті, якщо вони розглядаються як коригування витрат на сплату відсотків

Загальний порядок обліку передбачає визнання витрат на позики витратами того періоду, в якому вони були здійснені, незалежно від умов одержання позики. Прийнята облікова політика має розкривати застосований метод обліку витрат на позики при формуванні інформації, яка надається у фінансовій звітності[2, с.324].

Згідно з МСБО 23 “Витрати на позики” може використовуватись базовий та альтернативний підходи до обліку витрат на позики. Базовим підходом витрати на позики визнаються як витрати того періоду, в якому вони були понесені, незалежно від використання позики. Щодо альтернативного підходу, то витрати на позики слід визнавати як витрати в тому періоді, в якому вони були понесені, за винятком суми, яка капіталізується. Витрати на позики, які безпосередньо відносяться до придбання, будівництва або виробництва кваліфікованого активу, слід капіталізувати як частину собівартості цього активу, якщо існує ймовірність, що вони принесуть суб’єкту господарювання майбутні економічні вигоди і що витрати можуть бути виміряні достовірно. Інші витрати на позики визнаються як витрати того періоду, в якому вони були понесені.

До прийняття П(С)БО 31”Фінансові витрати” було чітко обумовлено іншими національними стандартами ((П(С)БО 7 «Основні засоби», 8 «Нематеріальні активи», 9 «Запаси» та ін.) склад первісної вартості відповідних активів, до якої не включалися витрати на сплату відсотків за користування кредитом (позиками).

Згідно з п. 3 П(С)БО 31 фінансові витрати – це витрати на проценти та інші витрати підприємства, пов’язані із запозиченнями, які включають в себе позики, векселі, облигації, а також інші види короткострокових і довгострокових зобов’язань, на які нараховуються відсотки. Проте перелік фінансових витрат і запозичень не є достатньо повним .

В бухгалтерському обліку запозичення класифікуються за двома основними ознаками:

1) джерелам отримання - кредити банків, позики від персоналу підприємства, позики від пов’язаних та непов’язаних сторін, позики від випуску і реалізації боргових цінних паперів;

2) строками погашення - короткострокові (строк погашення до 1 року) і довгострокові (строк погашення більше 1 року).

П(С)БО 31 “Фінансові витрати” за аналогією з МСБО 23 “Витрати на позики” передбачає два методи обліку фінансових витрат: базовий і альтернативний. Кожне підприємство самостійно обирає метод і відображає його в обліковій політиці на звітний рік.

За базовим методом фінансові витрати відображаються як витрати в тому звітному періоді, в якому вони були здійснені підприємством, незалежно від цільового призначення і фактичного використання отриманої позики. Альтернативний метод передбачає, що фінансові витрати можуть капіталізуватися, тобто включатися до собівартості кваліфікаційного активу.

Кваліфікаційний актив – це актив, який обов’язково потребує суттєвого періоду часу для підготовки його до використання за призначенням чи реалізації. Суттєвим часом рекомендується вважати час, що становить більше трьох місяців. Проте витрати на створення кваліфікаційного активу для цілей капіталізації включають лише витрати, для здійснення яких сплачуються грошові кошти, передаються інші активи або приймаються зобов’язання з нарахуванням відсотків.

Висновки. Прийняття П(С)БО 31 створило методичну основу запровадження нових підходів до порядку відображення в обліку фінансових витрат, наближену до міжнародних стандартів. Це надає можливість підприємствам обирати прийнятний метод обліку фінансових витрат, зокрема відсотків на кредит, пов’язаних із створенням кваліфікаційних активів: базовий або альтернативний.

Разом з цим, оскільки у П(С)БО 31 не достатньо повно розкривається склад фінансових витрат, умови визнання, міститься складна методика капіталізації фінансових витрат, доцільно розробити Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку фінансових витрат. Їх розробка сприятиме покращенню тлумачення окремих складних та проблемних питань щодо методики бухгалтерського обліку фінансових витрат та прискоренню процесу приведення національної облікової системи до вимог ринкової економіки і міжнародних стандартів обліку.

Список використаних джерел:

1. Азаренкова Г.М. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для самост. вивчення дисципліни/ Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко— 2-ге вид., випр. і доп. — К.: Знання-Прес, 2006. — 287 с.

2. Международные стандарты финансовой отчетности: Учебник/ под ред. проф. В.Г.Гетьмана. – М.: Финансы и статистика, 2009. -656 с.

3. Партин Г. О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / Г.О. Партин, А. Г. Загородній— 2-ге вид., пере-роб. і доп. — К.: Знання, 2006. — 379 с.

4. Петленко Ю.В. Фінансовий менеджмент. Навчальний посібник/ Ю.В. Петленко - К.: Кондор, 2007.- 298 с.

5. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: Навч. посіб./ О. С. Філімоненков— 2-ге вид., переробл. і допов. — К.: МАУП, 2004. — 328 с.